

Iszaak Babel / MÁSODIK LAP

Iszaak Babel 1917-től próbálkozik azzal, hogy lírai etűdöket publikáljon, sőt, sorozatok formájába öntse ezeket a publicisztikai írásokat. Leginkább folyamatos a *Napló* előcímet viselő 17 írásból álló sorozat volt, amelyből 15 Gorkij lapjában, a híres *Novaja Zsizny*-ben látott napvilágot. Az 1917–18-ban megjelenő lapot Lenin személyes utasítására szüntették meg 1918 nyarán, és ezért a sorozat utolsó két tagját Babel más lapban volt kénytelen elhelyezni. További írásai is meglehetősen szétszórtan, petrográdi, moszkvai és odesszai lapokban bukkannak fel. A most közölt kis írása a *Vecsemyaja Zvezda* 1918. március 21-i számában jelent meg – erről a lapról a részletes periodika-bibliográfiák sem tesznek említést. A szöveg az 1979-es, ismeretlen Babel-műveket tartalmazó kötet révén vált hozzáférhetővé (Iszaak Babel: *Zabytye proizvedeniia*, Ardis / Ann Arbor, Michigan). Mivel ez a kötet jegyzeteket sajnos nem tartalmaz, csak sejtjük, hogy a kipontozott részek (és az eredetiben zárójelben közölt szótöredékek) talán azt jelzik, hogy a szinte megszerzhetetlen, feltehetően Odesszában kiadott újság lapjai időközben megrongálódtak. A déli vidékeken ugyanis még 1920-ig szabadon jártak a színes – fehér, vörös és zöld – történelmi szelek, és Odessza levegője nem a bárkákba rakott búzából felszálló portól volt nyugtalanító.

Hetényi Zsuzsa

Bolyongok az asztalok között, emberek között lökdösődöm, mondatfoszlányokat kapok el. Sz. megy el mellettem, a nőimitátor táncos. Sápadt, ifjú arcában, szégyentelen, távoli mosolyában érezni lehet foglalkozásának lényegét, és a foglalkozása az, hogy nő legyen. Behízelve, lassítva és tekergőzve jár, kissé riszálja magát. Szeretik a nők, az igazi nők. Csak ül közöttük ifjú arcával, szőke, puha hajával, hallgat és csendben mosolyog valamin. És a nők visszamosolyognak – csöndesen és titokzatosan, mosolyognak a maguk titkán, amit csak ők meg Sz. tudnak.

A másik sarokban átvonul egy kék kaftános ember, zsinórral övezett ingben, lakkcsizmában. Ő „az orosz dal regőse”. A regős orrán csiptető, a regős lelkében a kisember apró gondjai, a regős arca akár egy intelligens gyógyszerészé, a nevét pedig ne is említsük.

Átvergődöm az asztalok között, amelyeknél festett bajszú nyugalmazott tábornokok lottóznak, akik zsidó kisfiúk körében találtak dicsfényvesztett egyenruhájuknak menedéket, s a tábornokok oldalán mozitulajdonosok önáltató nyugalomba merült kövér feleségei és sovány kasszírnök ülnek („a szövetség rendes tagjai”).

Az idő kizökkentette őket a megszokott kerékvágásból, s elűzte őket Paraszkeva a görög kávézóba és a Palais Royalba, hogy drágaköves gyűrűkkel üzérkedjenek. Ideáljairól, vágyaikról és bálványaikról sokat megtudhatunk a klubban. Menjenek be az olvasóterembe, abba a szobába,

ahol a falon Gorkij, Viparev, és Lipkovszkaja arcképe lóg. Abban a szobában a kisasztalon a *Divertiszent* folyóirat egy régi száma fekszik. Biztosíthatom önöket, igen érdekes folyóirat. Feltáru előtt egy különleges élet, amely csupa könnyedség, bor, szerelem és halál. Olvasni fognak az okos és szép Jenny Moultenről, aki virágzó ifjúságának virágzó korában jött Oroszországba. Olvasni fognak sikereiről, hódolóiról, elkényeztetett ifjakról – testének barátairól, kicsi, élettől sebzett nőkről – nőkről – lelkének barátairól, vándorló életéről, hordó borokról, amit megivott, láda narancsokról, amit megevett, férjéről, a zenés kávéház ünnepelt művésznőjének férjéről, és a haláláról, Jenny Moulten haláláról fognak olvasni a végén. Moultenen kívül meghalt még Naumenko vagy másképpen Karaszulenko, a mi orosz, szenvedélyes, naiv, részeges, jólelkű és hisztérikus sanzonénekesnőnk. Virággal borított és parfümmel öntözött ágyon halt meg. Szobájában még megmaradtak a hivatalnokok, zászlósok és hadnagyok táviratai. A táviratok szerint a hadnagyok siettek hozzá, csókolták, valamit nem értettek és valamivel fenyegetőztek.

A *Divertiszent*-ben ezenkívül komoly cikkek találhatóak hivatásos tiszték szükségleteiről, valamint a szerkesztőnek, egy fekete bajszos, epekedő szemű szép férfiúnak az arcképei. Bajszának, szemének és nemes alakjának láttán tévedhetetlenül meg lehet állapítani: a szerkesztőt szerették életében, és sohasem halmozta el pénzzel az énekesnőket. A *Divertiszent*-ben harcosok beszélnek első sikereiről, írások találhatóak fényárban úszó cirkuszi porondról, a párizsi tömegről, a párizsi nőkről, akik lelkesen tapsolnak, a tömegről, amely a levegőbe dobál egy erőteljes és sima atlétatestet. Mind-egyik számban szívünkhöz közel álló viccekre bukkanunk odesszai zsidókról, Fanconiról, tánciskolai közvetítőkről, villamoson utazó zsidó aszsonyról.

A *Divertiszent*-ből Odessza illata árad, ragyogó, saját kezűleg alkotott szavának illata. Sőt mi több, az egész Preobrazsenszkijen lévő klub Odessza illatát árasztja, és meglehet, éppen ezért is meséltem róla. A mai világban nagyon fontos ez – a szülőváros illata. Immár negyedik éve, hogy idegen földről jött katonák szüntelenül megtaposák. Nem búgnak többé a hajódudák, s a kikötő fölött nem lebeg szénpor. A ragyogó nap fénye csöndes, háborítatlan vízre esik. Megszűnt már a Bavária, nincsenek pénzváltók, nem járják csoportokban a várost magas, erős amerikai és német

tengerészek, nincsenek kiskocsmák a kikötőben, ahol dohányfüstön át látni lehetne az angolok részegen összedugott fejét, ahol a gramofon rekedten és büszkén szólna... jöttek a tönkrement, számunkra idegen lelkületű zsidó menekültek Litvániából és Lengyelországból, jöttek a szerbek és a románok. Utóbbiak ellen a városunkat szerető ember egy szót sem szólhat. Felvirágoztatták Odesszát, eszünkbe juttatták azokat az időket, amikor még voltak nagykereskedőink, kávéval és fűszerrel kereskedő görögjeink, kolbászárus németjeink, könyvkereskedő franciák és angol hajóügynökségeink. Éttermeket nyitottak, cimbalmot szólaltattak meg, idegen és gyors beszéddel töltötték meg a kocsmákat; sárga csizmás szép tiszteket küldtek hozzánk, és piros ajkú, elegáns nőket. Ezek az emberek megfelelnek városunk stílusának.

De az sem baj, ha a többiek nem felelnek meg. Odessza erősen áll a lábán, és nem vesztette el csodálatos asszimilálóképességét. Megérkezik hozzánk a számító és önző lengyel zsidó, és mi gesztikuláló, lökdösődő, gyorsan felhevülő és gyorsan lehülő zsidót csinálunk belőle. Megdolgozásuk még mindig folyik. Hamarosan eljő az idő, amikor elmennek tőlünk a Petrográdhhoz és vidéki porfészekhez szokott tisztek, és velük együtt szétszélednek szürke Kozlovjaikba és Tuláikba a vörös szakállasok, akik ostobán járkáltak utcáinkon, és ostobán teleszórták napraforgóhéjjal. Kikötőnkben felbűg a duda, a kiskocsmákban a régi gramofon elnyekergi dalát Britanniáról, a tengerek uráról. Raktáraink narancssal, kókusszal, paprikával és malagával telnek meg, hombárainkban zöldes por száll fel a beömlő gabonából.

Vecsernyaja Zvezda, No. 38. 1918. március 21.

HETÉNYI ZSUZSA FORDÍTÁSA

MÁD SZENTMIKLÓSI TAMÁS FELVÉTELE

MARC CHAGALL RAJZA

Aloma Halter

KÖNYAKLÁNC

Akár valami várakozó asszonyra
a megállóban úgy figyeltem föl rád
ma reggel az esőben.

Merő toboz voltál ahogy
fölhúztad válladnak sűrű
fenyvesekkel rakott hajlatát
s álladdal lenyúltál egészen
az álmok melegéig.

Könyakláncod
most rád súlyosul
megfog a sár a télidő
barázdáiban egyensúlyod veszted
nem fog föl senki

völgymélyig földbe süppedsz
áttüskélt nyugalommal

CHEDVA BEN-TOVIYAH FORDÍTÁSA